

PERSPECTIVA

Legnickie Studia
Teologiczno-Historyczne
Rok IV 2005 Nr 1

HALINA IWANIUK *USJK*

KATECHEZA RODZICÓW DZIECI PIERWSZOKOMUNIJNYCH

Wśród istotnych warunków skuteczności katechezy, przygotowującej dzieci do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii, jest systematyczna współpraca środowiska szkoły, rodziny i parafii¹. Formy tej współpracy zależne są w dużej mierze od miejscowych tradycji i warunków, a jednocześnie od zobowiązujących zaleceń Urzędu Nauczycielskiego Kościoła powszechnego i lokalnego.

Fundamentalne znaczenie ma katecheza rodziców, których dzieci przygotowują się do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Do prowadzenia katechezy dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej, zobowiązuje wyraźnie nauczanie Kościoła zawarte w *Ogólnej instrukcji katechetycznej*, wydanej przez Kongregację do Spraw Duchowieństwa w 1971 roku², oraz w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* wydanym przez tę Kongregację w 1997 roku³, a także w *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*⁴, ogłoszonym w czerwcu 2001 roku. Odpowiedzialni za realizację misji katechetycznej Kościoła i uczestniczący w tym dziele na podstawie misji kanonicznej, jeśli chcą dochować wierności Kościołowi w tym posłannictwie, muszą podjąć, każdy we właściwym

¹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków 2002 s. 31-33 (dalej skrót: PPKK).

² KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA. *Ogólna instrukcja katechetyczna* (tekst polski). W: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Red. W. Kubik. T. 1. Warszawa 1985 nr 96 c (dalej skrót: DCG).

³ KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (tekst polski). Città del Vaticano 1997 nr 258 b (dalej skrót: DOK).

⁴ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków 2001 nr 103 (dalej skrót: DKP).

sobie zakresie, dzieło katechizacji rodziców dzieci pierwszokomunijnych. W świetle nauki zawartej choćby w wyżej wymienionych dokumentach kościelnych należy stwierdzić, iż odpowiedzialni członkowie Kościoła nie mogą mieć wątpliwości, czy należy prowadzić katechezę rodziców dzieci, przygotowujących się do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Problemem pozostaje jedynie poszukiwanie coraz to doskonalszych rozwiązań dotyczących jej organizacji oraz właściwego doboru treści i form, o których w dokumentach kościelnego nauczania ze zrozumiałych względów informuje się w sposób dość ogólny.

W tym miejscu chcemy uwrażliwić tak na problemy priorytetowe, które według katechetycznych dokumentów kościelnych muszą być uwzględniane przez samych katechetów, jak i te, które mają być poruszane w katechezie rodziców uczniów pierwszego etapu edukacyjnego. W oparciu o oficjalną naukę Kościoła szukamy odpowiedzi na podstawowe pytania: Dlaczego jest konieczna katecheza rodziców? Jakie są priorytetowe treści tej katechezy? Jakie elementy winny być uwzględniane od strony zewnętrznej, organizacyjnej katechezy rodziców dzieci, przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej? Jakie są najbardziej skuteczne i możliwe do zrealizowania formy katechezy rodziców w warunkach parafialnych?

1. Dlaczego konieczna jest katecheza rodziców?

Wydaje się, że istotne znaczenie dla skuteczności katechezy rodziców ma pogłębione ukazywanie podstaw, świadczących o konieczności prowadzenia katechezy dorosłych. Podstawy te muszą być jasno uświadamiane i uznane tak przez rodziców, jak i przez samych katechetów pracujących z nimi.

Według oficjalnych zaleceń Kościoła rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej należy objąć systematyczną katechezą z dwóch podstawowych powodów. Jako ludzie ochrzczeni mają oni prawo otrzymać odpowiednią katechezę prowadzącą do dojrzałości w wierze. Ponadto mają też prawo do szczególnej formy katechezy z racji tak ważnego wydarzenia w życiu rodziny, jakim jest przygotowanie ich dziecka do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii.

W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* z 1997 roku czytamy: „Każdy ochrzczony, ponieważ jest powołany przez Boga do dojrzałości wiary, potrzebuje, a więc i ma prawo do odpowiedniej katechezy.

Jest więc pierwszorzędnym zadaniem Kościoła okazanie mu odpowiedniej i zadowalającej pomocy⁵. „Katecheza dostosowana do różnego wieku jest istotnym wymaganiem, jakie staje przed wspólnotą chrześcijańską. Z jednej strony bowiem wiara uczestniczy w rozwoju osoby, a z drugiej każda faza życia jest wystawiona na wyzwanie nadania jej charakteru chrześcijańskiego i musi przede wszystkim utrwać się przez coraz to nowe zadania powołania chrześcijańskiego⁶. Aby katecheza była w stanie rozwinąć całą skuteczność w misji ewangelizacyjnej Kościoła powszechnego, to w Kościele lokalnym, parafialnym pierwszorzędnego znaczenia musi nabrać katecheza dorosłych⁷.

Już w instrukcji katechetycznej z 1971 roku odnajdujemy ważne postulaty dotyczące katechezy rodziców. Kongregacja nakłada na duszpasterzy obowiązek prowadzenia katechezy dorosłych z uwzględnieniem ich rzeczywistych potrzeb w wymiarze życia osobowego, wspólnotowego, społecznego i kościelnego. Zaleca, by w katechezie dorosłych życie ich było naświetlane Słowem Bożym i poddawane refleksji chrześcijańskiej. W myśl *Directorium Catechisticum Generale* katecheza taka winna mieć na celu wspieranie dorosłych, by we wszystkich okolicznościach życia z wiary czerpali inspirację, motywację i oceny ludzkiej egzystencji. Czytamy tam także między innymi: „Niech ponadto pamiętają, że katechizację dorosłych należy uznać za docelową formę katechezy, ku której skierowane są w pewien sposób – zawsze również konieczne – wszystkie pozostałe formy, a to z tej racji, że ta właśnie katechizacja ma na uwadze ludzi zdolnych do odpowiedzialnego w pełni przyzwolenia⁸”.

Jeszcze dobitniej poucza na ten temat Jan Paweł II w adhortacji *Catechesi tradendae*. Papież domaga się katechezy ciągłej – to znaczy katechezy dzieci, młodzieży oraz ludzi dorosłych, żyjących w różnych stanach i zawodach – która pozostawałaby we wzajemnej łączności nie tylko czasowej, ale przede wszystkim tej wewnętrznej, treściowej, wzajemnie się wspierającej i uzupełniającej⁹. Ponadto Jan Paweł II wzywa do prowadzenia stałej, a nie tylko okazjonalnej katechezy dorosłych, uznając ją jako „najznakomitszą formę katechezy”. Ojciec

⁵ DOK 167.

⁶ DOK 171.

⁷ DOK 258.

⁸ DCG 20.

⁹ JAN PAWEŁ II. *Adhortacja Catechesi tradendae*. Watykan 1979 nr 45 (dalej skrót: CT).

Święty poucza: „Chodzi zaś o problem wielkiej wagi, jakim jest katecheza dorosłych. Jest to najznakomitsza forma katechezy, ponieważ zwraca się ona do osób wykonujących największe zadania i w ogóle zdolnych do życia według Orędzia Chrześcijańskiego i to z jego pełni” (CT 43). Jednocześnie Papież domaga się aktywnego udziału samych katechizowanych w tworzeniu owej katechezy dorosłych. „Wspólnota chrześcijańska nie może prowadzić katechezy stałej z pominięciem bezpośredniego i wypróbowanego udziału dorosłych, zarówno tych, którzy w niej uczestniczą, jak i tych, którzy ją organizują” (CT 43).

W tym samym duchu naucza *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Przypomina się w nim, iż każda grupa wiekowa wiernych Kościoła, na czele z ludźmi dorosłymi, ma prawo poprzez katechezę oczekiwać wsparcia w odczytywaniu i realizacji swego powołania chrześcijańskiego. Nasze dyrektorium uznaje, iż w Polsce zbyt mało uwagi poświęca się stałej formacji ludzi dorosłych. „Pilną więc potrzebą jest poszukiwanie takich form i metod katechezy dorosłych, aby zostały wypełnione wszystkie jej założenia, cele i zadania”¹⁰. Odwołując się do nauczania Kościoła powszechnego, w polskim *Dyrektorium katechetycznym* dobitnie stawia się tezę, iż: „Od dorosłych zależy skuteczność katechezy dzieci i młodzieży”¹¹. „Świat bowiem, w którym młodzi mają żyć i świadczyć o wierze, którą katecheza stara się zbadać i utwierdzić, po większej części znajduje się we władaniu dorosłych, dlatego ich wiara winna być również stale oświecana, wzmacniana i odnawiana, aby przeniknęła całą działalność, za którą są odpowiedzialni” (CT 43).

W naszej polskiej rzeczywistości wkładamy dużo energii w sprawy organizacyjne katechezy dzieci najmłodszych oraz młodzieży. Do katechizowania dzieci i młodzieży angażowani są coraz lepiej, a nawet świetnie przygotowani katecheci. Ciągłe jednak brak zadowalających owoców tych wysiłków. W życiu dzieci i młodzieży, nawet tych w miarę systematycznie uczęszczających na katechezę, obserwuje się pewien spadek, a nawet zanik religijności. Widać to zwłaszcza w przypadku uczestnictwa w niedzielnej i świątecznej Eucharystii oraz w przystępowaniu do spowiedzi. Coraz częściej zauważa się też u katechizowanych selektywne podejście w przyjmowaniu prawd wiary i zasad chrześcijańskiego życia moralnego lub wręcz jawne odrzucanie pewnych prawd, dotyczących wiary i moralności. Zauważa się

¹⁰ DKP 12.

¹¹ DKP 98.

osłabienie poczucia przynależności do Kościoła i potrzeby więzi ze wspólnotą Kościoła, a szczególnie z hierarchią kościelną. Wielu nawet gorliwych katechetów, widząc nieskuteczność swoich wysiłków i wręcz wrogi czy cyniczny stosunek do nauki religii i katechezy wśród ochrzczonej młodzieży, porzuciło pracę katechetyczną. Inni przypłacili to nawet utratą zdrowia fizycznego i psychicznego. Za spadek religijności wśród dzieci i młodzieży rodzice obwiniają często instytucjonalnych katechetów. Katecheci zaś i duszpasterze winią rodziców. To wzajemne słowne przerzucanie winy nie rozwiązuje jednak problemu nieskuteczności nauki religii oraz katechezy dzieci i młodzieży.

Wydaje się, że dopóki w polskich parafiach nie zostanie z całą powagą potraktowane zorganizowanie systematycznej katechezy dorosłych, daremne będzie oczekiwanie właściwej owocności szkolnej nauki religii oraz wszelkich form katechezy parafialnej dzieci i młodzieży. Często bowiem rodzice katolicy pozbawieni własnej, stałej katechezy nie potrafią prowadzić właściwego dialogu katechetycznego ze swymi dziećmi i pozostają dalecy od Kościoła, obojętni na autentyczne życie w Kościele, a czasem nawet wrogo ustosunkowani do wiary i Kościoła. Oczywiście jest, że tacy rodzice w owocny sposób nie mogą przyczynić się do rozwoju wiary swoich dzieci czy wręcz uniemożliwiają wysiłek ich religijnego wychowania, podejmowany przez katechetów. W szybko zmieniającej się i coraz bardziej zróżnicowanej, skomplikowanej rzeczywistości, w jakiej przyszło obecnie żyć chrześcijanom, także rodzice należycie traktujący swoją misję katechetyczną względem dzieci, potrzebują wsparcia ze strony wspólnoty wiary. Potwierdza to jedynie konieczność prowadzenia systematycznej katechezy dorosłych odpowiednio zorganizowanej w każdej parafii.

Powołując się na dokumenty nauczania Kościoła powszechnego, polskie dyrektorium katechetyczne podaje również pewne uzasadnienie konieczności katechezy rodziców: „Odpowiedzialność całej wspólnoty za katechezę winna przede wszystkim wyrazić się w dawaniu świadectwa tej wierze, którą przekazuje, rozwija i pogłębia katecheza. (...) Prawdy wiary i zasady życia chrześcijańskiego przekazywane na katechezie pozostaną bezowocne, jeśli katechizowani nie będą mogli nimi żyć we wspólnocie z tymi, którzy idą tą samą drogą. Stąd też katechizacji dzieci i młodzieży winna zawsze towarzyszyć stosowna katecheza dorosłych”¹². Ponadto „Ze względu na wyjątkową i nie-

¹² DKP 122.

zastąpioną wartość katechezy rodzinnej, rodzice potrzebują wsparcia ze strony wspólnoty chrześcijańskiej. Przez kontakty osobiste, spotkania, kursy, a także przez katechezę dorosłych skierowaną do rodziców, trzeba pomagać im w podjęciu zadania – dzisiaj szczególnie delikatnego – wychowania w wierze swoich dzieci”¹³.

Oprócz systematycznej, organicznej i uporządkowanej katechezy wszystkich dorosłych Kościoł domaga się prowadzenia szczególnych form katechezy dorosłych z racji pewnych warunków i okoliczności życia. W *Ogólnej instrukcji katechetycznej* znajdujemy ogólny postulat dotyczący obowiązku prowadzenia szczególnej formy katechezy rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej Komunii świętej¹⁴. Postulat specjalnej formy katechezy rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej Komunii świętej, powtarza się w *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*. Przy czym w tym dokumencie z całą mocą podkreśla się, iż katechezą taką należy objąć wszystkich tych rodziców, a nie tylko „najgorliwszych”. Czytamy w nim, iż: „Z nową odwagą należy zaproponować głoszenie dalekim i tym, którzy żyją w sytuacji obojętności religijnej”¹⁵. Prowadzenie katechezy, obejmującej wszystkich rodziców, których dzieci przygotowują się do przyjęcia lub do rocznicy pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, a także poszukiwanie jej skutecznych form jawi się jako obowiązek każdej wspólnoty parafialnej.

2. Organizacja katechezy rodziców w środowisku parafialnym.

Dość szczegółowe zalecenia odnośnie do organizacji katechezy obejmującej wszystkich rodziców, znajdujemy w 103 punkcie polskiego *Dyrektorium katechetycznego*. Tu także bardziej szczegółowe wskazania dotyczą katechezy rodziców dzieci pierwszokomunijnych. Warto w tym miejscu przytoczyć zasadniczą treść tegoż dyrektorium odnoszącą się do powyższej problematyki: „Szczególne znaczenie ma katecheza dorosłych adresowana do rodziców w ramach przygotowania ich dzieci do sakramentów świętych. Posiada ona w naszym kraju już pewną tradycję. Należałoby ją jeszcze bardziej zintensyfikować, w oparciu o istniejące formy wypracować nowe, bardziej przystosowane do aktualnej sytuacji duszpasterskiej, nade wszystko zaś opracować

¹³ DKP 130.

¹⁴ DCG 96 c.

¹⁵ DOK 176, 258 b.

programy takiej katechezy. (...) Bardzo ważną formą katechezy dorosłych, z której nie należy nigdy rezygnować, jest katecheza rodziców w związku z przygotowaniem ich dzieci do pierwszej Komunii świętej i sakramentu pokuty oraz rocznicy pierwszej Komunii świętej. Spotkania rodziców powinny odbywać się systematycznie w ciągu całego roku, poprzedzającego uroczystość, możliwie raz w miesiącu, i posiadać charakter katechetyczny, a nie tylko organizacyjny”¹⁶. Według tegoż dokumentu żadna parafia nie może być zwolniona z obowiązku systematycznej katechezy „komunijnej” rodziców, prowadzonej przynajmniej raz w miesiącu przez kolejne trzy lata.

Oprócz katechezy rodziców, prowadzonej w środowisku parafialnym, pewną jej formę pełnią spotkania rodziców z nauczycielami religii w szkole. Zgodnie z zaleceniami nauczania kościelnego spotkania z rodzicami, organizowane przez katechetów uczących dzieci religii w szkole, winny mieć charakter nie tylko pedagogizujący, ale również katechetyczny. Winny służyć rozwojowi współpracy trzech środowisk wychowujących – rodziny, szkoły i parafii. Nie mogą one jednak w pełni zastąpić systematycznej katechezy parafialnej rodziców. Podobnie jak nauka religii w szkole, choć jest częścią dziecięcej katechezy, ale jej w pełni nie zastępuje i domaga się uzupełnienia w katechezie parafialnej¹⁷, tak spotkania katechetyczne z rodzicami w szkole nie zastępują i nie wyczerpują celów i zadań, stawianych przez Kościół katechezie rodziców, prowadzonej w środowisku parafialnym.

Parafia jest pierwszoplanowym miejscem katechizacji. Wspólnota parafialna jest i powinna pozostać nadal inspiratorką i krzewicielką katechezy¹⁸. Dotyczy to także katechezy rodziców. Właściwa i pełna katecheza dokonuje się w prawdziwie braterskiej wspólnocie wiary, gdzie możliwe jest nie tylko pełne poznanie treści wiary, ale też doświadczenie żywej wiary w atmosferze łaski i modlitwy, wyznawanej życiem i celebrowanej w liturgii. Jednocześnie właściwa katecheza ma skutecznie przyczyniać się do rozwoju nadprzyrodzonej wspólnoty wiary i wprowadzać katechizowanych coraz pełniej do odpowiedzialności za życie i misję wspólnoty Kościoła¹⁹. Parafia jest „zwykłym środowiskiem, w którym rodzi się i wzrasta wiara. Stanowi

¹⁶ DKP 103.

¹⁷ PPKK s. 31-32; DKP 51-53, 107; DOK 73-76.

¹⁸ CT 67; DOK 257; DKP 139.

¹⁹ DOK 217-221.

więc bardzo odpowiednią przestrzeń wspólnotową, by realizowana w niej posługa Słowa, była równocześnie nauczaniem, wychowaniem i żywym świadectwem”²⁰.

Powyższe pouczenia Kościoła, dotyczące „miejsca” katechezy, odnoszą się tak do katechezy dzieci, jak i katechezy ich rodziców. Biorąc pod uwagę powyższe racje religijno-pedagogiczne, polskie dyrektorium katechetyczne wyraźnie poucza, że właściwym miejscem katechezy, przygotowującej do przyjmowania sakramentów świętych, jest „własna parafia, a nie parafia, na terenie której znajduje się szkoła”²¹. Tym bardziej katecheza rodziców tychże dzieci winna odbywać się w ich własnej parafii.

Tym, którzy biorą pod uwagę jedynie racje naturalne, socjologiczne, wydaje się czymś oczywistym i wystarczającym, że lepiej, wygodniej i sprawniej jest prowadzić katechezę dzieci w grupach szkolnych, w których uczniowie między sobą już się znają. Z tych też racji łatwiej jest zorganizować tym grupom uroczystość pierwszej Komunii świętej w jednej parafii, gdzie jest większa przestrzeń w kościele, lepsza estetyka czy bardziej sympatyczny proboszcz itp. Podobnie rzecz ma się z katechezą rodziców. Ci, którzy jedynie z racji czysto socjologicznych uznają konieczność udziału rodziców w takiej katechezie, szukają najłatwiejszych sposobów wypełnienia tego obowiązku. Przekonują o wystarczalności spotkań rodziców z katechetami na terenie szkoły, lub ostatecznie szukają takiej parafii, gdzie proboszcz stawia rodzicom minimalne wymagania w tym względzie, gdzie jest najwygodniej czy przyjemniej spełnić „obowiązek udziału rodziców w spotkaniach warunkujących dopuszczenie ich dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej”. Gorzej jeszcze, gdy sami proboszczowie z racji czysto organizacyjnych rezygnują z systematycznej katechezy dzieci i ich rodziców, prowadzonej w środowisku własnej parafii. Dlatego w tej dziedzinie konieczne jest przyjęcie przez kapłanów takich samych działań, słusznych decyzji i rozwiązań na terenie poszczególnych dekanatów.

Podejście do katechezy parafialnej dzieci i ich rodziców od strony jedynie socjologicznej utrwała traktowanie parafii jako instytucji czysto usługowej. Prowadzi do magicznego ujmowania sakramentów, które można sobie „załatwić” w najmniej uciążliwy sposób. W końcu prowadzi również do zaniku zmysłu wiary w zbawczą moc

²⁰ DOK 257.

²¹ DKP 107.

i konieczność pośrednictwa kapłanów, sprawujących sakramenty. Niszczy wśród wiernych zmysł odpowiedzialności za rozwój życia i wypełnianie misji zbawczej przez wszystkich członków podstawowej wspólnoty wiary, jaką poza rodziną stanowi parafia, na terenie której zamieszkuje dana rodzina. Ostatecznie stan ten prowadzi do atrofii zmysłu żywej wiary, zerwania więzi z Chrystusem i Kościołem. W takich przypadkach przystąpienie dziecka do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii traktuje się jako sprawę prywatną samego dziecka lub, co najwyżej danej rodziny. Hierarchię Kościoła traktuje się przy tym jako instytucję, która udziela pewnych usług i nie powinna niczym „utrudniać rodzicom doprowadzenia dzieci do praktyk religijnych”. Brak prawidłowych więzi z parafią i brak właściwej katechezy dzieci oraz ich rodziców w środowisku parafialnym powoduje, że dziecko uroczyście przystępujące do pierwszej Komunii świętej coraz częściej ponownie karmi się Eucharystią dopiero, gdy zdążą ją mu przynieść jako wiatyk. Tymczasem dla prawidłowego wzrastania w wierze rodzice oraz ich dzieci potrzebują nawiązania i właściwego rozwoju osobowej więzi ze swoim proboszczem a także z innymi kapłanami pracującymi w parafii. Konieczna jest umiejętność zacieśniania osobowych, braterskich więzi z rówieśnikami, żyjącymi we własnej parafii, czy ze współparafianami przeżywającymi podobne problemy. Prawidłowy rozwój w wierze domaga się postawy odpowiedzialności za dawanie świadectwa życia z wiary i modlitwy w swoim najbliższym otoczeniu, jakim jest sąsiedztwo i wspólnota parafialna. Domaga się również postawy odpowiedzialności za dzieła i misję zbawczą, powierzoną każdej parafii. Ujawnia się to między innymi w widzialnej, konkretnej trosce o świątynię parafialną, o salki katechetyczne, o dzieła miłosierdzia, o potrzebujących, w czynnym zaangażowaniu w liturgię, w podejmowaniu właściwych funkcji w życiu parafialnym. Brak powyższych doświadczeń w życiu wspólnoty parafialnej jest często powodem odejść katolików do różnego rodzaju sekt, które dają namiastki zaspokojenia potrzeby osobowych więzi, przynależności, twórczego działania i odpowiedzialności. Jeśli w niektórych przypadkach nasi parafianie angażują się nawet w życie wspólnot religijnych poza terenem swojej parafii, to często jest to szukanie jedynie zaspokojenia pewnych emocji, naturalnej potrzeby więzi, działania i bywa często krótkotrwałe. Nie prowadzi to ostatecznie do permanentnego rozwoju osoby, jej wiary i odpowiedzialności za budowanie wspólnoty wiary w najbliższym otoczeniu, w parafii, co winno być celem każdego katolika przez całe życie.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, Jan Paweł II uczy, iż mimo zróżnicowania miejsc katechizowania, które odbywa się między innymi w szkołach katolickich, szkołach publicznych, stowarzyszeniach czy organizacjach apostołskich itp., każda, nawet najmniejsza wspólnota parafialna winna zabiegać o pomnażanie i ulepszanie miejsc przeznaczonych dla katechizacji²². Już samo angażowanie rodziców w tworzenie i utrzymanie miejsc służących katechezie w środowisku parafialnym jest pewną szansą budowania wspólnoty i kształtowania postawy odpowiedzialności za misję zbawczą Kościoła. Organizowanie w środowisku parafialnym katechezy rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej czy też do uroczystej rocznicy, nie może opierać się na racjach tylko naturalistycznych, socjologicznych ani na motywach zewnętrznych tylko nakazów czy pogroźek niedopuszczenia dziecka do sakramentów. Religijne i nadprzyrodzone motywy oraz decyzja współdziałania w ewangelizacyjnej misji Chrystusa i Kościoła muszą być jasno uświadamiane i przyjęte zarówno przez rodziców, jak i przez odpowiedzialnych za instytucjonalną katechezę parafialną.

Szczególne zadania i obowiązki w dziedzinie organizacji, koordynacji, poziomu i kształtu posługi katechetycznej spoczywają na proboszczu²³. W bezpośrednim procesie parafialnego katechizowania rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej oraz do rocznicy pierwszej Komunii świętej, wspierać winni proboszcza wikariusze parafialni, pozostali kapłani, członkowie wspólnot życia konsekrowanego oraz stowarzyszeń życia apostołskiego, katolicy świeccy, zwłaszcza katecheci²⁴. Istotny jest precyzyjny i jasny podział ról i funkcji wśród prowadzących katechezę parafialną. Ważne jest, by jak najwięcej katechez parafialnych dla dzieci i ich rodziców prowadzili sami proboszczowie i inni kapłani pracujący w parafii. Tam, gdzie istnieją bardzo duże grupy dzieci „komunijnych”, można rozwiązać problem w ten sposób, że kapłani prowadzą zasadniczą część katechezy odrębnie dla dzieci z poszczególnych klas (I-III) i ich rodziców. Natomiast drugą część katechezy z podziałem na małe grupy, umożliwiające twórczą pracę oraz aktywny udział wszystkich uczestników spotkań katechetycznych, mogą prowadzić katecheci świeccy, osoby zakonne czy animatorzy działający w sto-

²² CT 67.

²³ DOK 225; DKP 140-143.

²⁴ DKP 141.

warzyszeniach apostołskich i ruchach katolickich. Wymaga to oczywiście wcześniejszych ustaleń, dotyczących programu, treści i metod takiej katechezy. Zawsze jednak powinno się uwzględniać priorytetowy, aktywny udział duchowieństwa w katechezie parafialnej dzieci i ich rodziców. Z racji bezpieczeństwa rodzice najczęściej osobiście doprowadzają i odbierają dzieci z terenu parafii. Z powodów organizacyjnych dobrze by było, by rodzice mogli mieć swoją katechezę w tym samym czasie, co ich dzieci. Katechezy prowadzone w środowisku parafialnym nie mają powtarzać nauczania religii i spotkań szkolnych, ale je pogłębiać, zwłaszcza w funkcji wtajemniczenia i wychowania²⁵. „Taka organiczna i uporządkowana formacja nie może być oczywiście sprowadzona po prostu do zwykłej serii konferencji lub prelekcji”²⁶. Katechezy parafialne dzieci i ich rodziców winny być prowadzone przede wszystkim w formie warsztatów, pracy w grupach oraz w innych formach umożliwiających dialog i wspólną pracę²⁷.

Wypada, nie poprzestawać jedynie na minimalistycznym realizowaniu zaleceń, dotyczących katechezy prowadzonej w środowisku parafialnym. Wydaje się, że w polskich warunkach parafialnych realne jest zorganizowanie jednej katechezy, pogłębiającej inicjację sakramentalną do Eucharystii i pokuty, prowadzonej raz w miesiącu dla poszczególnych grup wiekowych dzieci z klas I-III oraz odrębnie dla ich rodziców. Zaś druga godzina katechezy w miesiącu winna być przeprowadzona w formie celebracji dla tychże dzieci wraz z ich rodzicami. Obie formy spotkań powinny być oddzielone w czasie. W najnowszym *Programie nauczania religii* czytamy, iż istnieje potrzeba włączenia rodziców w spotkania parafialnej katechezy inicjacji w sakrament pokuty i pojednania oraz Eucharystii, prowadzonej dla dzieci w formie nabożeństw liturgicznych²⁸. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* domaga się włączenia w katechezę parafialną nie tylko rodziców, ale „całych rodzin”. W tekście *Podstawy*, dotyczącym procedury osiągania celów katechezy na etapie inicjacji sakramentalnej w klasach I-III, znajdujemy między innymi następujące uwagi: „Szczególnie ważne jest angażowa-

²⁵ DKP 107.

²⁶ DCG 96 f.

²⁷ DKP 107; PPKK s. 32-33.

²⁸ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI. *Program nauczania religii*. Kraków 2001 s. 39 (dalej skrót: PNR).

nie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci. (...) Treści współpracy środowisk katechetycznych należy skorelować z potrójną misją Chrystusa, w której rodzice i cała wspólnota parafialna mają swój udział: misją profetyczną, kapłańską i pasterską²⁹. Zrealizowanie tych zaleceń jest możliwe wówczas, gdy w środowisku parafialnym druga katecheza w miesiącu będzie prowadzona w formie celebracji liturgicznych lub Mszy świętych inicjacyjnych³⁰. Praktycznie celebacje takie mogą być organizowane w ten sposób, że uczestniczą w nich dzieci ze wszystkich grup danego poziomu (np. wszystkie grupy dzieci z klas drugich), a także ich rodzice i inni członkowie rodziny. Ma to ogromne znaczenie nie tylko od strony organizacyjnej, ale przede wszystkim od strony pogłębienia wewnętrznej formacji. W takich celebacjach w atmosferze łaski i modlitwy umacnia się wspólnota wiary, umacnia się wiara poszczególnych jednostek wiarą i świadectwem innych. Umacnia się zwłaszcza wiara dzieci przez doświadczenie świadectwa wiary własnych rodziców i świadectwa wiary innych dorosłych, sąsiadów, kapłanów, rodzeństwa. Podejmując konkretne funkcje liturgiczne podczas takich celebracji, zarówno dzieci, jak i rodzice mogą „wprowadzić w życie” treści, zdobywane na katechezie.

W katechezie parafialnej rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, istotne jest znalezienie takich form pracy, która w sposób aktywny, twórczy i odpowiedzialny angażowałaby wszystkich. Oprócz troski o aktywizujący tok takich katechez ważne jest uwzględnianie umiejętności, zamiłowania i możliwości poszczególnych rodziców. Proboszcz, który zna swoich parafian, nie musi wszystkiego sam robić także pod względem prowadzenia systematycznej katechezy parafialnej rodziców oraz ich dzieci. Wśród katechizowanych rodziców znajduje się wielu utalentowanych artystów, muzyków, plastyków, pedagogów, ludzi, którzy studiowali teologię i prowadzących głębokie życie duchowe. Rodzicom można polecić przygotowanie dzieci do pełnienia pewnych ról w czasie celebracji nabożeństw oraz Eucharystii (np. przygotowanie czytań, śpiewów, modlitwy wiernych, komentarzy, procesji z darami itp.). Przede wszystkim zaś należy włączać ich tak, by sami podejmowali spełnianie wszelkich dostępnych im ról podczas sprawowania Eucharystii niedzielnej, świątecznej, a zwłaszcza we Mszach świętych inicjacyjnych

²⁹ PPKK s. 33.

³⁰ DKP 107; PPKK s. 32-33.

z udziałem dzieci klas I-III. Rodzice mogą również przygotować materiały katechetyczne do pracy w grupach. Można im powierzyć powielenie tekstów, odszukanie odpowiednich taśm magnetofonowych, płyt CD czy zlecić odpowiedzialność za obsługę środków audiowizualnych wykorzystywanych w katechezie. Innym można powierzyć przygotowanie odpowiedniej liczby egzemplarzy Biblii, śpiewników czy innych książek, zrobienie dekoracji sal, kościoła, nauczenie dzieci i rodziców odpowiednich pieśni religijnych. Jeszcze inni mogą poprowadzić pracę w grupach czy wręcz przeprowadzić w całości wybrane katechezy. Pojedynczym osobom lub pewnym zespołom rodziców można zlecać, oczywiście z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, przygotowanie i poprowadzenie różnorodnych form modlitw, właściwie dobranych do danej treści katechezy, w której sami będą uczestniczyć. W dyskusjach dotyczących organizacji katechezy w środowisku parafialnym powraca niejednokrotnie problem wynagrodzenia. Wiadomo, że w wielu krajach Zachodu usługę katechetyczną w parafii wykonują przede wszystkim wolontariusze. W Polsce sprawa wygląda nieco inaczej. Po pewnym dopiero czasie od powrotu religii do szkoły została u nas rozwiązana sprawa wynagrodzenia nauczycieli religii w szkole. Natomiast problem wynagrodzenia za pracę katechetyczną w parafii od roku 1990 jest u nas wciąż jeszcze nie w pełni uporządkowany. Jednoznacznie tylko określone jest wynagrodzenie za katechezę parafialną w przypadku księży prefektów³¹. Określone są też zasady „obowiązkowej pracy” na rzecz parafii dla katechetów, którzy otrzymali od proboszcza misję nauczania religii w szkole, znajdującej się na terenie danej parafii³². Wydaje się, iż jasne i właściwe decyzje, dotyczące wynagrodzenia za działania szkolnych katechetów na rzecz parafii, nie wymienione w polskim *Dyrektorium katechetycznym*, w wielu diecezjach i parafiach wymagają pilnego załatwienia. Dotyczy to zwłaszcza dużych parafii, gdzie szkolni nauczyciele religii angażowani są stale do katechezy dla licznych grup parafialnych. Wydaje się również, że w dużych parafiach, gdzie jest zbyt mało kapłanów, dla dobra katechezy parafialnej należałoby również przywrócić status stałych, instytucjonalnych katechetów parafialnych, powołanych spośród osób świeckich i zakonnych, którzy nie byłiby jednocześnie angażowani do pracy w szkole. Do takiej pracy nie mogą być powoływane przypadkowe osoby. Muszą to być osoby

³¹ DOK Załącznik art. 6.

³² DOK 90.

z odpowiednim i specjalistycznym przygotowaniem teologicznym, katechetycznym oraz pedagogicznym, posiadające umiejętność posługiwania się metodami pracy z małymi i dużymi grupami. W polskich ośrodkach kształcenia katechetów w ostatnim okresie przygotowano w tym kierunku dość znaczącą grupę ludzi.

3. Jakie są główne treści parafialnej katechezy rodziców?

Katechetyczne dokumenty Kościoła powszechnego zawierają jedynie ogólne postulaty, dotyczące ciągłości, synchronizacji i korelacji między katechezą dzieci, młodzieży oraz dorosłych³³. Bardziej szczegółowe wskazania, odnoszące się do treści katechezy parafialnej rodziców, znajdujemy w najnowszych polskich dokumentach katechetycznych. *Program nauczania religii*, zatwierdzony w 2001 roku, na temat katechezy skierowanej do rodziców dzieci klas I-III poucza: „Wspieranie najbliższego otoczenia dzieci treściami religijnymi winno być powiązane z sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego. Współpraca ta winna podejmować tematykę związaną z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej: z tym, co zmieniło w życiu człowieka przyjęcie tych sakramentów oraz jakie pociąga za sobą zobowiązania. Wreszcie winno wskazywać rodzicom, w jaki sposób oni te zobowiązania już wypełniają i w jaki sposób mogą je dalej wypełniać”³⁴.

Powyższe teksty nakreślają zasadniczy kierunek treści katechezy rodziców w środowisku parafialnym. Zalecenie dotyczące opracowania odrębnych, ale zsynchronizowanych z nauczaniem szkolnym, programów, zwłaszcza dla sakramentalnej katechezy parafialnej³⁵ dzieci, młodzieży oraz ich rodziców wciąż jeszcze nie zostało u nas w pełni zrealizowane. Jednak w niektórych ośrodkach istnieje już sporo materiałów dla tego typu katechezy³⁶. W oparciu o wskazania najnowszych dokumentów katechetycznych, wnikliwą analizę programu nauczania religii w szkole dla klas I-III, jak również podaną w *Programie* tematykę katechezy parafialnej dla tych klas, można szczegółowo określić podstawowe treści oraz źródła katechezy parafialnej, przeznaczonej dla rodziców tych dzieci.

³³ CT 45; DKP 97.

³⁴ PNR s. 40.

³⁵ DKP 107.

³⁶ S. HARTLIEB, *Pierwsza Komunia święta. Droga wtajemniczenia w Paschę Chrystusa*. Kraków 1996.

W pierwszych trzech klasach szkoły podstawowej treści nauczania religii i katechezy dotyczą koncentrycznie pogłębianej inicjacji religijno-eklezyjalnej uczniów w duchu sakramentu chrztu, pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Zgodnie z zaleceniami katechetycznych dokumentów ta sama tematyka winna więc dominować w parafialnej katechezie rodziców tych dzieci.

4. Treść i źródła parafialnej katechezy rodziców uczniów klas pierwszych.

Według najnowszego programu główną treść nauki religii w szkole uczniów klas pierwszych stanowi „świat ludzko-boskich wartości, jakie są ich udziałem od chwili chrztu świętego”³⁷. Budzenie świadomości przynależności do kościelnej wspólnoty wiary i potrzeby życia z wiary, ukazywanie wspólnoty Kościoła jako Rodziny Jezusa, jako wspólnoty modlącej się z Jezusem do Boga Ojca, spotykającej się z Jezusem zmartwychwstałym w Słowie Bożym, celebrującej sakramenty, gromadzącej się szczególnie na niedzielnej Eucharystii i żyjącej na wzór Jezusa – to podstawowe treści i zadania katechetyczne realizowane w tej klasie. Treści powyższe przybliżane są uczniom głównie w oparciu o wyjaśnianie wybranej symboliki chrzcielnych obrzędów, znaków, czynności oraz wybranych treści modlitw i formuł liturgii chrztu (np. symbolika wody i chrzcielnicy, namaszczenie olejem, symbolika znaku krzyża, białej szaty, obrzęd przyjęcia dziecka itp.). W myśl programu te same treści mają być pogłębiane w katechezie parafialnej tychże uczniów³⁸. W tym samym duchu winna też być prowadzona katecheza rodziców dzieci klas pierwszych. Należy wypracować metody najwłaściwsze dla danego środowiska, by można było z rodzicami uczniów klas pierwszych przeprowadzić pogłębioną analizę wybranych, autentycznych tekstów liturgicznych, takich jak: *Obrzędy chrztu dzieci*³⁹, *Chrzest dzieci. Wprowadzenie ogólne*⁴⁰,

³⁷ PNR s. 13.

³⁸ PNR s. 39.

³⁹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1987.

⁴⁰ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Chrzest dzieci. Wprowadzenie ogólne*. W: *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1987 s. 9-18.

*Chrzest dzieci. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*⁴¹ oraz teksty liturgii Wigilii Paschalnej. Poza tym należy wykorzystać teksty biblijne, występujące w *Obrzędach chrztu dzieci*. W oparciu o te podstawowe źródła winno się rodzicom wskazać odnowione spojrzenie na tajemnicę chrztu, na obdarowanie i zobowiązania, wynikające z faktu ich chrztu oraz z faktu chrztu ich dzieci. W katechezie parafialnej rodzice winni otrzymać też konkretne wyjaśnienia, w jaki sposób już wypełniają zobowiązania chrzcielne, jak mogą je sami nadal wypełniać oraz jak mają pomagać własnym dzieciom w realizacji tych zobowiązań w aktualnych warunkach życia. Niewielką próbę propozycji takiej synchronizacji chrzcielnej katechezy parafialnej dzieci klas pierwszych oraz ich rodziców można znaleźć w majowym i czerwcowym numerze „Katechety” z 2003 roku⁴². Godnym uwagi jest zwłaszcza autorski program katechezy parafialnej dla rodziców oraz ich dzieci z klas I-III, zsynchronizowany z aktualnie obowiązującym programem nauki religii w szkole, który powstał pod redakcją krakowskiego jezuity, ks. Władysława Kubika. W serii podręczników do szkolnej nauki religii dla klas I-III, zatytułowanej *W drodze do Wieczernika*, poszczególne tomy podręcznika metodycznego zawierają odrębny zeszyt z propozycjami spotkań dla katechezy parafialnej dzieci oraz ich rodziców⁴³. W katechezie parafialnej dzieci z klas pierwszych oraz ich rodziców ważna jest synchronizacja treści katechez chrzcielnych (prowadzonych zwłaszcza w formie celebracji) z przeżywanymi w Kościele okresami i świętami roku liturgicznego.

⁴¹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *Chrzest dzieci. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*. W: *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1987 s. 19-29.

⁴² H. IWANIUK. *Chrzest jako wprowadzenie do wspólnoty ze Świętymi w katechezie rodzinnej, parafialnej i szkolnej nauce religii*. „Katecheta” 47:2003 nr 5 s. 49-52; TENŻE. *Naznaczeni znakiem krzyża*. „Katecheta” 47:2003 nr 6 s. 42-44.

⁴³ *Materiały do katechezy parafialnej*. Zeszyt 1. W: *W domu i rodzinie Jezusa. Podręcznik metodyczny do nauki religii dla klasy pierwszej szkoły podstawowej*. Red. T. Czarnecka, W. Kubik. Kraków 2002; *Materiały do katechezy parafialnej*. Zeszyt 1. W: *Bliscy sercu Jezusa. Podręcznik metodyczny do nauki religii dla klasy II szkoły podstawowej*. Red. T. Czarnecka, W. Kubik. Kraków 2003; *Propozycje spotkań dla katechezy parafialnej z częścią teologiczną i scenariuszami nabożeństw*. W: *Jezusowa wspólnota serc. Podręcznik metodyczny do nauki religii dla klasy III szkoły podstawowej*. Red. T. Czarnecka, W. Kubik. Kraków 2004.

W całym procesie katechezy dzieci klas pierwszych oraz ich rodziców, chrzest winien być ukazywany jako sakrament wprowadzający do wspólnoty wiary, której centrum życia i misji stanowi celebrowanie Eucharystii, do której dzieci w klasie pierwszej już z radością się przygotowują. Można powiedzieć, że szczególną treść katechezy rodziców uczniów klas pierwszych stanowi wszechstronne ukazywanie związku chrztu z Eucharystią w życiu chrześcijanina.

5. Treść i źródła parafialnej katechezy rodziców uczniów klas drugich.

Według *Podstawy programowej Kościoła katolickiego w Polsce* „podczas comiesięcznych spotkań z rodzicami dzieci kl. II należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobraną tematykę (wiera i jej wyznawanie, znaki wiary, grzech i nawrócenie, zgromadzenie Eucharystyczne i udział w nim, przeżywanie codzienne chrześcijaństwa) oraz przeżywanie Mszy świętych inicjacyjnych”⁴⁴.

Przytoczone teksty potwierdzają wyżej przedstawione stwierdzenia o podwójnym nurcie katechezy rodziców w środowisku parafialnym, prowadzonej w formie systematycznego pogłębiania treści wiary oraz w formie celebracji liturgicznych.

Podstawa programowa zaleca również uwzględnić zasadę synchronizacji treści katechezy rodziców z treściami nauki religii w szkole oraz katechezy parafialnej uczniów klas drugich. W programowaniu katechezy rodziców, prowadzonej w środowisku parafialnym, trzeba więc uwzględnić tematykę parafialnej katechezy inicjacji dzieci klas drugich, podaną w obowiązującym programie. W drugim roku parafialnej pracy przygotowawczej do przyjęcia Eucharystii według *Programu* planuje się najmniej osiem katechez na następujące tematy: „Z Bogiem zaczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny. Spotkanie połączone z nabożeństwem słowa Bożego oraz poświęcenie podręczników; Jezus pomaga ludziom poznać dobrego Boga; W Jezusie doznajemy dobroci Boga; Dobremu Bogu powierzam swoje radości i kłopoty; Przepraszam dobrego Boga za popełnione zło (przygotowanie do sakramentu pokuty – nabożeństwo pokutne); Wierzę w obecność Jezusa pod postaciami chleba (adoracja Najświętszego Sakramentu, przygotowanie do białego tygodnia oraz procesji Bożego

⁴⁴ PPKK s. 32.

Ciała); Dziękuję Bogu za Jezusa i za możliwość przebywania z Nim; Oddajemy cześć Bogu razem z Matką Jezusa – nabożeństwo majowe”⁴⁵. Powyższe wskazania dokumentów katechetycznych, a także aktualne wydarzenia z życia Kościoła pokazują, jakie treści i zadania winny się znaleźć w szczegółowym planie parafialnej katechezy rodziców dzieci klas drugich.

W roku szkolnym 2004/2005 parafialna katecheza dzieci klas drugich, jak również ich rodziców musi uwzględniać problematykę wyznaczoną przez obchodzony w Kościele Rok Eucharystii.

Obchody Roku Eucharystii wskazują nam przede wszystkim szczególne źródła, na których należy oprzeć aktualnie prowadzoną w środowisku parafialnym katechezę rodziców dzieci klas drugich szkoły podstawowej. Rok Eucharystii zobowiązuje, by w katechezie rodziców dzieci komunijnych przybliżyć centralne problemy dotyczące Eucharystii, jakie zawiera nauczanie Kościoła, zawarte w encyklice Jana Pawła II *O Eucharystii w życiu Kościoła*, ogłoszonej w Wielki Czwartek 2003 roku⁴⁶. Ważnym źródłem tegorocznej katechezy rodziców dzieci klas drugich winien się stać dokument zawierający materiał wprowadzający do XI Zwyczajnego Synodu Biskupów mającego się odbyć w 2005 roku, na temat: „Eucharystia: Źródło i szczyt życia i posłannictwa Kościoła”⁴⁷. Szczególnym źródłem katechezy rodziców dzieci komunijnych może stać się sam „Kwestionariusz”, jaki podano w owym materiale przedsynodalnym, zwanym w skrócie „Zarys” (Lineamenta). „Kwestionariusz” zawiera dwadzieścia cennych pytań, dotyczących tajemnicy Eucharystii i życia Eucharystią we współczesnym Kościele, które winny być przedmiotem szczegółowej katechetycznej analizy i dyskusji z rodzicami uczniów klas drugich. Prowadzący katechezę rodziców muszą także wziąć pod uwagę *Wprowadzenie ogólne do Mszału Rzymskiego* w jego ostatniej, trzeciej już wersji. W wielu przypadkach warto odwołać się również do *Listu o świętowaniu niedzieli*. Ponadto obecny rok pracy katechetycznej z rodzicami i dziećmi klas drugich zobowiązuje, by przywołać ponownie treści, zawarte w jedynym w swoim rodzaju dokumencie, jakim jest

⁴⁵ PNR s. 39-40.

⁴⁶ JAN PAWEŁ II. *Encyklika Ecclesia de Eucharistia o Eucharystii w życiu Kościoła*. Watykan 2003 (dalej skrót: EDE).

⁴⁷ SYNOD BISKUPÓW. XI ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE BISKUPÓW. *Eucharystia: Źródło i szczyt życia i posłannictwa Kościoła. Zarys*. Watykan 2004.

⁴⁸ JAN PAWEŁ II. *List Ojca świętego do dzieci w Roku Rodziny*. Watykan 1994.

*List do dzieci*⁴⁸, który dziesięć lat temu ogłosił Jan Paweł II. List ten zawiera cenne i wciąż aktualne treści, dotyczące życia Eucharystią, skierowane szczególnie do tej grupy rodziców i ich dzieci. W każdym wypadku należy uwzględniać podstawowe źródło tej katechezy, jakim jest *Mszal, Obrzędy Mszy świętej z ludem* oraz *Obrzędy Mszy z udziałem dzieci*. W Roku Eucharystii rodzicom dzieci komunijnych dzięki katechezie parafialnej powinno się nie tylko umożliwić pogłębioną lekturę tych dokumentów, ale przede wszystkim dopomóc im zdobyć umiejętność właściwego ustosunkowania się do ich problematyki.

W oparciu o wyżej wymienione dokumenty oraz biorąc pod uwagę treściową i czasową synchronizację katechezy rodziców z katechezą ich dzieci, we wrześniu, październiku i listopadzie powinna się dokonywać szczególnie inicjacja w mszalną Liturgię Słowa. W kontekście mszalnych obrzędów wstępnych oraz mszalne Liturgii Słowa rodzicom winno się ukazywać najgłębszy związek Eucharystii z sakramentem pokuty i pojednania oraz kształtowaniem chrześcijańskiego sumienia. W katechezie parafialnej należy pomóc rodzicom, by Słowo Boże, głoszone i wyjaśniane z mocą w Eucharystii (zwłaszcza fragmenty czytane w niedziele, święta i główne uroczystości), uczynili zasadą życia, normą chrześcijańskiej moralności, by w jego świetle uczyli się oceniać swoje postępowanie (zwłaszcza w codziennym rachunku sumienia), aby skutecznie wspierali swe dzieci w kształtowaniu tych samych postaw. W tym czasie we Mszach świętych inicjacyjnych (z udziałem rodziców oraz ich dzieci) w sposób szczególnie uroczysty winna być celebrowana Liturgia Słowa (procesja z księgą Słowa Bożego, okadzenie i ucałowanie Księgi, komentarze). Z celebrowaniem tych Mszy świętych powinno się połączyć uroczyste poświęcenie i wręczenie dzieciom tzw. komunijnych książeczek, w których zawiera się również Słowo Boże i które podają dzieciom wiele pomocnych tekstów (choćby wzory rachunku sumienia i wiele modlitw), by mogły łatwiej żyć i oceniać swe życie według Słowa Bożego. Wręczenie takich książeczek dzieciom dopiero w dniu Pierwszej Komunii świętej lub w „białym tygodniu” wydaje się nieporozumieniem. W Roku Eucharystii warto zaproponować rodzicom, by w miarę możliwości nabyli *Mszal* drukowany i dostępny w języku polskim w formacie dogodnym do użytku wiernych. Ukazanie rodzicom wartości nie tylko biblijnych czytań mszalnych, ale także formularzy innych tekstów zmiennych poszczególnych uroczystości, niedziel i świąt winno się stać specjalnym zadaniem katechezy w Roku Eucharystii. W kontekście wszystkich części zmiennych rodzice winni nauczyć się odkrywać szczególną łaskę dnia, uobecniającą

się w Eucharystii, i otwierać się na jej przyjęcie, by moc Eucharystii rzeczywiście stawała się dla nich oraz dla ich dzieci szczytem i źródłem życia. W kolejnej Mszy świętej inicjacyjnej może odbyć się uroczyste poświęcenie i wręczenie owych mszałów rodzicom przez proboszcza.

W grudniu, styczniu i lutym katecheza parafialna rodziców i dzieci koncentruje się wokół kształtowania i pogłębiania postawy wiary w konieczność i skuteczność zbawczą znaków sakramentalnych pokuty i Eucharystii. Szczególnym znakiem od Boga dla ludzi obok Chrystusa – Wcielonego Syna Bożego, jest w Kościele każdy kapłan. W świetle dokumentów kościelnego nauczania w Roku Eucharystii ukazują się konieczność pogłębionej katechezy rodziców na temat Eucharystii jako tajemnicy wiary i jej zbawczego i apostołskiego charakteru. „Kościół żyje nieustannie odkupieńczą ofiarą i zbliża się do niej nie tylko przez pełne wiary wspomnienie, ale też poprzez aktualne uczestnictwo, ponieważ ofiara ta wciąż się uobecnia, trwając sakramentalnie w każdej wspólnotcie, która ją sprawuje przez ręce konsekrowanego szafarza. W ten sposób Eucharystia umożliwia ludziom współczesnym dostąpienie pojednania, które Chrystus uzyskał raz na zawsze dla ludzkości wszystkich czasów” (EDE 12). Apostolski charakter Eucharystii i wspólnoty Kościoła, przybliżany rodzicom w katechezie parafialnej, w swym praktycznym aspekcie musi dotyczyć związku Eucharystii z sakramentem święceń kapłańskich. W katechezach prowadzonych dla rodziców uczniów klas drugich w Roku Eucharystii winno się uwzględnić zagadnienie troski o kapłanów i modlitwy za nich, zwłaszcza za kapłanów lokalnej wspólnoty Kościoła, właściwej troski i modlitwy o nowe powołania kapłańskie, problem towarzyszenia dzieciom w rozpoznawaniu życiowego powołania oraz wspierania rozwoju powołań kapłańskich wśród powołanych. Ważne byłoby wykorzystanie np. formularzy ze Mszy świętej na konsekrację biskupa, Mszy Krzyżma oraz Wieczerzy Pańskiej. We Mszach inicjacyjnych tego etapu dobrze byłoby posłużyć się formularzem ze Mszy o Chrystusie Jedynym i Wiecznym Kapłanie i więcej miejsca poświęcić modlitwie za kapłanów oraz o nowe powołania kapłańskie. W Roku Eucharystii tam, gdzie jest to tylko możliwe, Msze święte inicjacyjne dla dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii i ich rodziców należałoby celebrować w czwartki. Należy pokazać rodzicom, jak praktycznie oni sami mogą uczynić każdy czwartek szczególnym dniem modlitwy za kapłanów oraz dniem modlitwy o wzrost wiary w tajemnicę Eucharystii i jak mogą pomóc w tej dziedzinie swoim dzieciom.

W Roku Eucharystii w katechezie rodziców w pogłębiony sposób winien być ukazany problem Eucharystii i komunii kościelnej. Chodzi zarówno o komunię w wymiarze widzialnym jak i niewidzialnym. W encyklice *Ecclesia de Eucharistia* Jan Paweł II wskazuje na problemy, które muszą być obecnie w całej prawdzie pilnie przybliżane i dogłębnie wyjaśniane. Wśród priorytetowych treści katechetycznych w tej dziedzinie winno znaleźć się nauczanie o warunkach godnego sprawowania i pełnego uczestnictwa w Eucharystii, do których należy nie tylko życie w stanie łaski uświęcającej (komunia wewnętrzna z Bogiem), ale też rzeczywiste trwanie w zewnętrznej komunii z Kościołem w zakresie nauki Apostołów, sakramentów i porządku hierarchicznego⁴⁹. W katechezie parafialnej z nową mocą należy budzić świadomość, iż ten, kto nawet wierzy w Chrystusa jako Syna Bożego i w Jego obecność w Eucharystii, ale traktuje selektywnie naukę Apostołów, nie uznaje całej prawdy o wszystkich sakramentach i hierarchicznej strukturze Kościoła, praktycznie wyklucza siebie z godnego i pełnego udziału w celebrowaniu Eucharystii. „Nie wystarczy wiara, ale trzeba trwać w łasce uświęcającej i w miłości, pozostając w łonie Kościoła «ciałem» i «sercem»” (EDE 35).

W Roku Eucharystii z nową mocą należy pogłębić katechezę dotyczącą konieczności nawrócenia oraz związku sakramentu pokuty i pojednania z pełnym, godnym i owocnym udziałem w Eucharystii. Wyjaśnić należy normy prawa kościelnego, mówiące o możliwości niedopuszczenia do Komunii Eucharystycznej. W związku z pojawiającymi się pewnymi nieprawidłowościami celebrowania Eucharystii w małych grupach należy pouczać, że wspólnota prawdziwie eucharystyczna nie może zamykać się w sobie, jakby była samowystarczalna, lecz powinna zachować harmonijną więź z każdą inną wspólnotą katolicką. W obliczu poszerzających się kontaktów międzyludzkich, międzyreligijnych i międzywyznaniowych rodzice powinni poznać naukę Kościoła katolickiego, dotyczącą koncelebrowania Eucharystii przez kapłanów różnych wyznań chrześcijańskich, oraz zasady i normy odnoszące się do interkomunii⁵⁰. Podjęcie takiej tematyki katechetycznej w środowisku parafialnym w okresie Wielkiego Postu i w okresie bezpośrednio poprzedzającym udział dzieci w uroczystości pierwszej Komunii świętej wydaje się ważnym elementem w procesie

⁴⁹ EDE 36.

⁵⁰ EDE 38-46.

wychowania do udziału w Eucharystii, która buduje Kościół. Istotne tu będzie właściwe zorganizowanie w Roku Eucharystii specjalnych rekolekcji dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej oraz dla ich rodziców i przeprowadzenie nabożeństw pokutnych poprzedzających przystąpienie do sakramentu pokuty i pojednania.

W ostatnich tygodniach przed zakończeniem roku szkolnego (koniec maja, czerwiec) zarówno w parafialnej katechezie dzieci, jak i ich rodziców, w Roku Eucharystii winien dominować aspekt dziękczynny Eucharystii. Praktycznym wyrazem postaw, przyjętych przez dzieci oraz ich rodziców, powinien być udział w nabożeństwach eucharystycznych, połączonych z adoracją Najświętszego Sakramentu, udział w eucharystycznych procesjach, zwłaszcza w procesji Bożego Ciała, oraz w specjalnych nabożeństwach eucharystycznych w parafii, dekanacie, diecezji, które będą celebrowane z racji obchodów Roku Eucharystii. Dzieciom przystępującym do pierwszej Komunii świętej oraz ich rodzicom należy przeznaczyć do spełnienia i niejako zarezerwować szczególne funkcje w dziele parafialnego celebrowania, świętowania Roku Rodziny oraz Roku Eucharystii.

Warto jeszcze nadmienić, iż korzystając z gotowych, „cudzych”, publikowanych różnego rodzaju materiałów, przeznaczonych dla parafialnej katechezy rodziców i ich dzieci z klas I-III, należy zawsze brać pod uwagę ich przydatność, ocenianą od strony proponowanych metod pracy (preferować metody aktywizujące). Należy też zwracać baczną uwagę na ich poprawność od strony przekazywanych treści. Materiały te bowiem nie zawsze są tak wnikliwie poddawane właściwej cenzurze, jak podręczniki przeznaczone do nauki religii w szkole, i niestety, nie wszystkie mają oczekiwaną wartość. Materiały, w których znajdujemy na przykład powtarzające się treści skierowane do rodziców oraz ich dzieci w stylu: „Pierwsza Komunia święta to najpiękniejszy dzień w twoim życiu”, „Pierwsza Komunia święta to najpiękniejszy dzień w życiu waszego dziecka”; „twoja Pierwsza Komunia święta, to jedyne spotkanie ze Słodkim Gościem duszy” itp., utrwalają czysto sentymentalne oraz indywidualistyczne traktowanie Eucharystii i nie są zgodne z pełną nauką Kościoła na ten temat. W materiałach opublikowanych w 2002 roku i zatytułowanych: *Już gościsz, Jezu, w sercu mym. Materiały do I spowiedzi i Komunii świętej oraz nabożeństw Białego Tygodnia* znajdujemy jeszcze innego typu błędy: „Kochane dzieci, was szczególnie witam, które dziś po raz pierwszy przyjmujecie do swoich serc Pana Jezusa” – fragment

z *Wprowadzenia* do nabożeństwa odnowienia przyrzeczeń chrztu dla dzieci pierwszokomunijnych. Nieco dalej w tejże pozycji czytamy: „Kochane dzieci! Urodzenie się zapoczątkowało nasze istnienie jako ludzi. To życie też jest Bożym darem, a rodzice nam je przekazali” – fragment *Kazania* z uroczystej celebracji sakramentu pokuty i pojednania. Niestety tego typu przykłady można mnożyć. Wierność misji katechetycznej, kształtowanie prawidłowej świadomości i tożsamości chrześcijańskiej wymaga, by katecheci względem dorosłych i dzieci troszczyli się o przekaz prawdy Ewangelii, o wierność nauce Magisterium. Podawanie prawidłowej wiedzy religijnej, wdrażanie prawidłowych pojęć, używanie właściwego języka katechetycznego i zrozumiałego dla adresatów danego wieku obowiązuje katechetów także na etapie szczególnej inicjacji w tajemnicę Eucharystii, prowadzonej względem rodziców i ich dzieci z klas drugich.

Wydaje się, iż twórcze i odpowiedzialne wykorzystanie wspomnianych wyżej dokumentów kościelnych, dotyczących Eucharystii, może zainspirować odnowiony styl katechezy dorosłych, zwłaszcza katechezy rodziców, których dzieci przygotowują się do pierwszej Komunii świętej. Może wydatnie pomóc, by rodzice brali aktywny udział w tworzeniu katechezy organizowanej dla nich, a jednocześnie stawali się prawdziwymi budowniczymi swego życia z Bogiem i budowniczymi Kościoła w oparciu o Eucharystię.

PARENTS CATECHESIS OF FIRST HOLY COMMUNION OF CHILDREN

S u m m a r i e s

In the light of documents of the Church catechesis of parents is necessary. Fundamental meaning has got the catechesis of those parents whose children are preparing to first Holy Communion. For that reason unusually important is suitable organization of this catechesis in parish environment. Talking points of the parents' catechesis should focus on deepened religious-ecclesial initiation and refer first of all to three sacraments: baptism, penance and reconciliation, and Eucharist. Essence of parish catechesis of parents is to be convergent with religious teaching of children in schools.

Thum. Jarosław Sempryk